

ES SAIG

ALGAIDA - NÚM. 142 - OCTUBRE DE 1992 - PREU: 150 Pts

Aquesta foto de la fusteria de Can Conet, de Pina, correspon aproximadament a l'any 1940. Vos identificam els components del grup (d'esquerra a dreta): Gori Mut, Biel Mut, Toni Andreu Mut, Sion Mut, Tomeu Mut i Joan Mut.

EDITORIAL

VÍUS AMB EL PRESSUPOST

Potser ja no recordeu que el mes passat comentàvem que les coses vénen mal dades, i cada dia que passa i cada declaració que fa un governant confirma aquella impressió. De totes bandes ens recreen que som uns inconscients, que vivim part damunt de les nostres possibilitats i que així no anam enlloc. Quina barra! Les prediccions són d'allò més espantoses. Amb un poc de sort tendrem un número premiat per entrar en la nòmina dels tres milions d'aturats que es preveuen. En tot cas, tenim assegurada una pèrdua del nostre poder adquisitiu que, si va bé, pot ésser d'uns cinc punts.

Convé recordar que les previsions del govern gairebé mai s'han complert perquè sempre s'han hagut de rectificar a la baixa. Si aquesta vegada també és així, que Déu ens agafi confessats. Esperem que, com sempre, s'equivoquin, però que aquesta vegada sigui cap amunt.

Mentrestant, arriba Sa Fira i tendreu oportunitat de gastar un poc; sa fermaça haurà de ser magra: un almut d'olivetes, una caceroleta de fang, un jersei si n'hi ha de "saldo", cosetes així. Vos podreu estalviar, al pas que anam, la compra d'un paraigües, que poc servici vos farà.

En canvi ES SAIG, sense fer cas de recomanacions d'austeritat i d'estalvi, aquest mes ha fet llarg: a la revista normal hi afegeix el tercer monogràfic "Primeres Comunions" amb abundància de fotos i sense mirar prim. Els administradors ens avisen que si seguim així no arribarem a Nadal, que el pressupost no dóna per a tant, que som uns capbuits, uns mans foradades, uns inconscients... Igual, igual que el Govern. Esperem que, com el Govern, també s'equivoquin i per Nadal poguem celebrar junts amb força i alegria el nostre dotzè aniversari.

Bolletí de l'Obra Cultural Balear
d'Algaída.

Revista mensual. D.L.P.M. 495/80

Domicili: Rei, 1. Algaída

Imprimeix: Apóstol y Civilizador.
Petra.

ES SAIG només es responsabilitza de
l'editorial.

Dirigeix: Delfí Mulet

Administra: Directiva Obra Cultura

Mecanografia: Mireia Mulet

Col·laboren: Pere Mulet, Joan Trobat

Joan Mulet, Biel Bibiloni, Catalin

Martorell, Biel Sastre, Miquel Fiolet

Xesc Oliver, Víctor Andreu, Vícto

Mulet, Miquel Serra, Antònia Mari

Mulet.

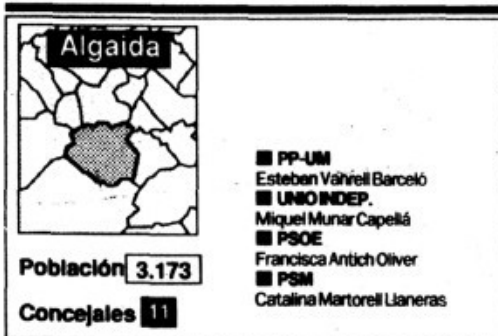
NOTICIARI

Viernes, 11 de septiembre de 1992

□ POLITICA

La alcaldesa de Algaida renuncia a ser diputada

En tres términos mallorquines habrá dos números uno que serán mujeres. Es el caso de Inca (Joana Redondo —IU— y Francesca Barceló —CDS—), Algaida (Francisca Antich —PSOE— y Catalina Martorell —PSM—) y Sa Pobla

QUE TENIM, BATLE O BATLESSA?

Els dos primers retalls que vos oferim corresponen, com haureu endevinat, a les passades eleccions municipals. Una notícia és del Diario de Mallorca i l'altra de Última Hora. Les guardàvem per l'equívoca equivocació, valga la redundància. I quan ens pensàvem que havien estat dues errades més de les moltes que embelleixen la premsa escrita —la "Fe d'errades" comença a ser una secció habitual de molts diaris i revistes; diuen que es cosa de bruixes malignes—, ara que Algaida ha estat notícia per mor del nomenament del nostre batle Xesc Antich com a diputat, vet aquí que un diari ha tornat a fer una ficada de pota tan grossa com la piscina de Son Trobat.

Llegiu el tercer retall del diari que encapçala aquest escrit. ¿Es poden dir més disbarats amb manco paraules? Ni tenim batlessa, ni ha renunciat a res, perquè ell, el nostre batle, precisament ha estat nomenat per renúncia d'una diputada, la qual, que sapiguem, no té altra relació amb el nostre poble que la de militar, naturalment, en el mateix partit que el batle.

Fins ara estàvem acostumats que de les noves com la que comentam, ens n'assabentàvem en llegir-les a diaris que vénen "de allende los mares". Per sort els diaris ciutadans s'han posat a l'altura de les circumstàncies, perquè aquella perla l'ha publicada un diari de Mallorca. Curiosament aquest diari té un corresponent al nostre poble, molt ben col·locat, molt ocupat, i que per tant no sabem si podrà llegir el nostre suggeriment, que no és altre que desfaci aquest curiós malentès.

EL NOSTRE BATLE, ELEGIT DIPUTAT

Ara parlant més seriosament volem donar la nostra més sincera enhorabona al nostre batle (que no batlessa) pel seu nomenament com a diputat. Ha estat un poc de rebot, per la dimissió d'una companya del grup parlamentari del PSOE; però de tota manera, això significa pujar un escaló més en la carrera política d'en Xesc Antich. Dia 27 de setembre va prendre possessió com a nou parlamentari; li desitjam sort i encert en la seva nova tasca.

ACTIVITATS DEL MOLÍ D'EN XINA

El Molí d'en Xina segueix endavant amb la seva tasca habitual d'activitat artística. El mes de setembre ha presentat una exposició de na Dolors Maya, aquesta al·lota (no sabem si escriure nina, perquè en aquest cas vol ser un elogi) algaidina que sorprèn per la seva gran capacitat d'abstracció, demostrativa d'una maduresa insòlita. Ara al Molí hi ha una exposició de Rosmari Deckel, que haurem de córrer si la volem veure perquè s'acaba dia 6 d'octubre.

A més les activitats del Molí han estat notícia per a la premsa ciutadana perquè aquests dies s'ha presentat a la galeria Bearn de Palma —pels diaris, moltes vegades a foravila no hi ha més que ametlers— una exposició col·lectiva d'onze artistes, entre els quals hi ha els algaidins Víctor Andreu i Jaume Falconer. L'exposició té el nom genèric de "Monotips" i totes les obres han estat realitzades als tallers del Molí.

CALAIX DE SASTRE

EL LLEDONER DE SA FARINERA VELLA

Potser us heu demanat què punyetes faig jo en aquesta plana. Qualcú, apostòlic intransigent, ja haurà dit que els lledoners no s'han fet per sortir a les revistes. De les meves qualitats, de les de tots els lledoners, vull dir, se'n pot fer sense dificultats excessives una llarga llista, que té el reconeixement general. Per jugar els allots, per fer bona ombra a l'estiu, per donar dignitat i elegància a les possessions de casa bona... Però res no diu de fer declaracions a la premsa, ni que sigui a revistes de tan poca consideració com aquesta.

Idò jo, el lledoner de Sa Farinera Vella, ja m'he cansat, i, botant-me totes les normes d'urbanitat que faci falta, aquí em teniu disposat a dir-hi la meva. Tants d'anys com tenc, i encara no he perdut la innocència. Les podeu veure a la fotografia; amb tres cadires i, tot s'ha de dir, la meva presència modesta, he acondicionat un raconet agradable, esperant que persona caritativa es dignàs venir a escoltar les meves reivindicacions. I espera que esperaràs, sempre amb les cadires buides, fins que he acabada la paciència.

I ara?, haureu dit, què vol, aquest bajoca?, què demana? Idò deman que no em pegueu cap altre regiró, que no sé si el meu cor cansat sabrà superar unes noves carabasses. Són massa les vegades que m'heu donat esperances per no res. He estat testimoni -mut, no cal dir-ho; aquest és el primer pic que faig la gosadia de parlar-ne - de moltes converses; de moltes estirades de la cinta mètrica; de moltes fregades de mans -"tu te quedes aquest trosset; jo, aquest altre"-; de pactes secrets i públics. I res; tot ha acabat sempre com la processó de la moixeta.

Quan ja m'havia resignat a la meva solitud, ara tornen a parlar-ne, de l'assumpte. A força de desenganys, vull ser un escèptic insensible que no cregui res del que diuen. Les noves autoritats ho havien d'arreglar amb urgència, en qüestió de mesos; i els fulls del calendari van passant. Però queda aquell corcor de: ¿i si aquesta vegada va de veres? D'entrada, com que som de soca dura, ja ho sabeu, no puc entendre que vulguin començar de bell nou, que rebutgin la feina feta. Però he de ser indulgent; al cap i a la fi, el seny i la intel·ligència són virtuts dels humans, i no dels arbres.

Sé que hi ha un grapat de festejadors -per Ses Maioles, per Sa Tanqueta, per Darrera Ses vinyes...- i per molta promiscuïtat sexual que diguin que sobra, més d'un quedarà insatisfet, calçons baixos i bossa buida. Així i tot, ja ho veis. Retornen els rumors de Normes Subsidiàries i, betzol de mi, romàntic, incorregible, he recuperada la illusió. Encara que sigui només per saber quin és el meu futur, el d'aquest granat lledoner de Sa Farinera Vella, que n'ha vistes de tots els colors com per esperar massa.

EN CALAIX DESASTRE

£ p t s i ! ?

M'HAN DIT QUE DIUEN

El tema que ha predominat durant aquest mes de setembre, sense cap dubte, ha estat el del casc per anar amb moto o motoret. Molts han deixat anar les motos per no haver-se de posar el trasto pel cap, altres no han fet massa cas de la normativa nova, i altres ja han rebut: ja els han posat multes. Està clar que si és obligatori dur casc, l'hauem de dur, i prou. El que ja no està tan clar és que sigui tan important preocupar-se únicament d'aquest tema, i deixar-ne de banda molts altres més importants i perillosos: altes velocitats, renous nocturns, aparcaments perillosos per a la circulació tant dels vehicles com de la gent que va a peu, etc., etc. I n'hem sentit molts que comenten la poca gràcia que fa veure gent major que va a treballar a foravila, en motoret, amb aquella espècie d'orinal pel cap.

I aquests problemes més greus no només no se solucionen sinó que, i això és lo fotut, no es veu cap intent de posar-hi remei. Hem vist posar multes per no dur el famós "casco", però en cap moment hem vist aturar els qui van pel poble com per una autopista, ni avisar l'amo de la furgoneta que està hores i més hores a la cantonada del carrer de Sant Joan impeding el pas d'un bon tros de carrer, ni...

Un que va veure, fa un parell de setmanes, que posaven uns discos de limitació de velocitat a les entrades del poble es va animar, pensant que allò era el principi de la reforma; però no ha estat així, la cosa segueix igual; més ben dit: pitjor. El xofer de l'autocar de línia no es cansa de repetir que no hi ha altre poble a Mallorca com Algaida; comentava si la solució seria no entrar al poble; deixar la gent a Sa Tanqueta, a veure si així protestarien i farien pressió a l'Ajuntament perquè solucionàs el problema d'una vegada.

Aquest problema, el de la circulació, és un dels que semblen "insolubles", o sigui, tan mals d'arreglar que ja ni ho intenten. Lo fotut és que n'hi ha d'altres, i passa el temps, els anys, i en comptes de millorar segueixen igual o pitjor, ja que el temps el que fa és empitjorar el tema. I si no, recordau les vegades que hem parlat de Normes Subsidiàries, dels problemes d'aigua, del local dels vells, de... tantes altres coses que estan aturades. Això sí, hem de dir que tant el pou des Colomer com l'acera de Sa Tanqueta estan arreglats.

I una cosa que ha millorat és el jardinet de Sa Plaça. Sí, no vos ne rigueu: han arrebatat les herbes que durant tot l'estiu hi ha hagut voltant el cadafal. Un, que es aficionat als ramells i les plantes, comentava que no s'explica que els sis o set metres quadrats que l'Ajuntament té de "jardí" estiguin així; i ara seria el moment de pensar quines plantes es podrien sembrar de cara a la primavera a fi de millorar la imatge de la nostra Plaça. El que ens han dit és que la creu de s'Hostal d'en Gi està com una plata, de neta: sense cap herba ni arbres que la tapin.

Els vermadors van contents, enguany: la verema ha estat sana, bona, sense banyar-se, han pogut fer la feina bé, sense fang... amb una paraula, que se'ls veia satisfets, contents. I els que de tant en tant anam a qualque sopar, durant l'hivern sobretot, també hem d'estar contents ja que si el vi casolà és bo, el sopar millora molt. Durant un parell de setmanes el poble feia "olor de vi", i és una olor ben agradable i alegre.

Si el fet de no ploure ha anat bé pels vermadors, no ho diuen així els pagesos, que esperen una bona saó per començar les feines d'aquest temps i que de moment estan aturades per manca d'humitat. És curiós, però els pagesos estan tan resignats que ni tan sols parlen del preu de les metles; així mateix recorden que fa temps les dues "tretes" importants de la pagesia eren les metles i els porcs, i ara no valen ni per collir-les.

Els qui estan satisfets són els pineros, amb la nova Unitat Sanitària: com al.lots amb sabates noves. Pina, segons uns algaidins que en parlaven, ja ha passat a Algaida, tant per la Unitat Sanitària com pel camp de futbol, pista de tenis, jardins de Sa Font, Sa Font mateixa... A lo millor els pineros troben que Algaida encara té més dobbers per gastar, però el que sembla és que a Pina els gasten amb més bon criteri, que els fan retre més que per aquí.

UN SORD

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Amador Sánchez. Va morir dia 22 de setembre a l'edat de 42 anys.

Bartomeu Siquier Cantallops, de Randa. Morí dia 24 de setembre als 27 anys.

NAIXEMENTS

Pere Marc Vanrell Büse, fill de Bernat i Àngela. Va néixer dia 25 de setembre.

La informació d'aquesta secció de Moviment Demogràfic ens la proporcionen els llibres de registre del nostre Jutjat. Això significa que qualsevol naixement o defunció que es produeix fora del terme d'Algaida se'ns escapa perquè no queda registrada aquí; només pot sortir a la revista si ens feis arribar les dades.

També vos recordam que si voleu que publiquem la foto d'un difunt ens l'heu de proporcionar. No cal dir que la publicarem gratuïtament.

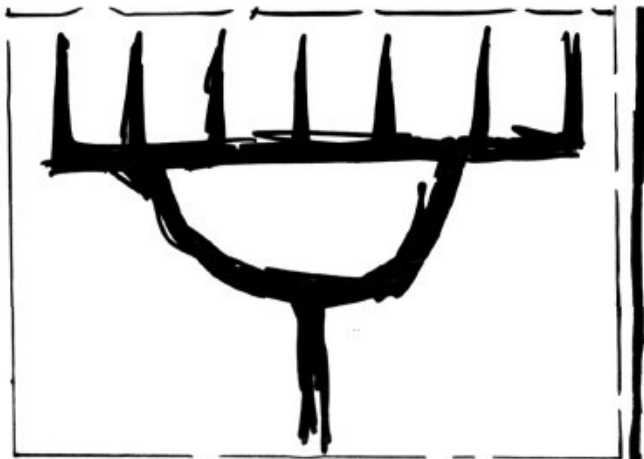
NOTICIARI

PLUVIÒMETRE

Fa uns mesos que no publicam la informació pluviomètrica i és que hi havia poc que contar. El mes de juliol caigueren 2'3 litres, l'agost 0'9 litres i el setembre 5'5 litres. Les pluges de juliol i agost les podem considerar més o manco normals, però el setembre sol esser un mes de tempestes, de pluges torrencials, ienguany pràcticament no ha plogut gens.

Hem acabat un any agrícola que, com sabeu, va de primer de setembre a trenta d'agost. Durant el passat any agrícola es recolliren 465'3 litres.

Són dades que ens ha proporcionat l'apotecari Gabriel Martorell.

CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS GOVERN BALEAR

INFORMACIONS REFERIDES ALS MOLINS D'AIGUA DE PINA

Per a qualsevol historiador resulta meravellós trobar-se, en el curs d'una investigació, amb un document que faci referència a algun indret dels paratges que personalment coneix i estima. Deixant de banda l'aspecte de satisfacció personal, la troballa en qüestió documentarà d'una manera segura i comprovable l'existència del jaciment en un moment determinat de la història, és a dir, ens donarà una datació absoluta del jaciment o, si ja es tenia el jaciment documentat en època anterior, ens proporcionarà la certesa de la seva continuïtat. A més, el document podrà proporcionar altres tipus d'informacions que enriqueixin el coneixement del nostre patrimoni.

L'existència de documentació escrita a Mallorca gairebé des de la Conquesta Catalana afavoreix en gran manera l'arqueologia medieval que pot comptar així amb un ajut que resulta impensable en els estudis arqueològics d'èpoques més antigues.

Així, parlant d'arqueologia medieval ens endinsam directament en el tema que ens ocupa. És de tots sabut que durant l'any 1986 es va dur a terme una campanya d'excavacions a Castelltix, concretament al molí d'aigua que hi ha vora el torrent. D'aquesta manera es descobria que en el tros de torrent que va des de la font d'Albenya fins a la sortida del terme d'Algaida, passat Pina, es podien localitzar encara cinc molins d'aigua, un a Albenya, del qual no en resta més que la sèquia aixecada que formava el cup (1), dos a Castelltix i dos a Pina.

L'estreta relació d'aquests molins amb els qanât(s) i les notícies escrites que d'algun d'ells existeixen en el Llibre del Repartiment (segle XIII) fan suposar que els molins hidràulics eren els principals transformadors d'energia en el període islàmic (2).

Malgrat aquest fet, dels cinc molins d'aigua de què abans parlàvem els únics que fins ara tenim documentats són els molins de Pina, i en el present article pretenem donar-vos totes les fites documentals que d'ells tenim.

Un dels dos molins de Pina apareix citat ja en el Llibre del Repartiment, la qual cosa ens indica que aquest molí ja existia en el temps de la dominació àrab; els altres probablement també existien, però per alguna raó no foren esmentats en la documentació immediatament posterior a la conquesta. També podria ser que fossin bastits després de la conquesta, però segurament en èpoques molt primerenques, ja que juntament amb els molinets manuals i els molins de sang varen tenir un paper fonamental en el control de la mòlta medieval (3). És important recordar que en el Llibre del Repartiment no consta cap molí de vent, la qual cosa significa que, si més no, el seu ús era excepcional (4) i deixa ben palesa, a la vegada, la necessària presència dels artilugis hidràulics per a tasques de mòlta d'unes zones tan productores de cereals com eren Albenya, Castelltix, Son Coll, Sa Mata, Son Trobat, Pola, Son Pirris...

Ha de quedar, però, ben clar que ni l'actual molí d'aigua de Son Campà ni el que hi ha un poc més avall, probablement ja dins el terme de Sencelles, no són necessàriament d'època islàmica. Tots els que els han vist poden apreciar que, tot i que estan en un estat de deteriorament molt greu, no són de factura tan antiga. Malgrat tot, el que sí podem assegurar és que aquests molins (parlant del de Son Campà ja que de l'altre únicament se'n pot veure el cacau o carcabà) són una solució de continuïtat dels molins que es bastien a les voreres d'aquest torrent a la Vall de Pina a l'època medieval. Si es fes l'estudi arqueològic adient es podria confirmar si el molí de Son Campà fou bastit sobre algun altre molí més antic, però fins que això no es confirmi no ho podem assegurar.

De tota manera, el que és segur és que en el moment de la conquesta de Jaume I, a la Vall de Pina ja hi havia un molí d'aigua. A l'edició que del Còdex Català del Llibre del Repartiment de Mallorca féu Ricard Soto (5), consta al fol 39: *"Aquests son los molins de la partida del Rey en la yla de Malorcha, primerament en lo terme de la Ciutat..."*

i un poc més envant, al fol 40v:

"En lo terme de Montueri, Molin de Pina es del Rey"

Amb aquesta constatació documental el molí de Pina, si més no, un dels dos, queda perfectament datat com a anterior al 14 de les calendes de maig (18 abril) de l'any de Nostre Senyor de 1269, que és la data que apareix en el "Còdex Català del Llibre del Repartiment de Mallorca" (6) que féu servir Soto i que es conserva a l'Arxiu del Regne de Mallorca catalogat amb el número de registre R-18 (7).

No serà fins a l'any 1441 que retrobarem el fil de la qüestió, i aquesta vegada els documents parlen ja de dos molins, un dels esbucat. Davant aquest fet podem formular dues hipòtesis: a) el molí que apareix al "llibre del Repartiment" havia esdevingut ruïnós i se n'havia construït un altre pels voltants, o b) en el moment de fer el repartiment de Mallorca un dels dos molins ja era ruïnós i per això no se'l cita explícitament en el "Llibre del Repartiment". Sigui com sigui l'important és que en un moment o altre de la nostra història ambdós molins tornaren a funcionar; de fet, tots dos han estat a ple rendiment fins fa trenta o quaranta anys. El document que ens permet fer aquestes afirmacions es conserva a l'Arxiu del Regne de Mallorca i forma part d'una sèrie documental anomenada *Escrivania* o *Cúria de Cartes Reials* i és localitzable amb la signatura ECR 105 f.83-83v. D'aquest document us n'oferim la següent regesta:

1441. Gener 25. Ciutat de Mallorca.

Pereta, esposa d'Antoni Canar, mesurador d'oli, ciutadà de Mallorca, hereu de certa part dels béns d'Antoni Mestre, ciutadà de Mallorca, ven a Pere Camanera, ciutadà de Mallorca, la meitat per indivís que té de DOS CASALS DE MOLI, un dels quals està esbucat, situats a LA VALL DE PINA, en la parròquia de CASTELLITX, sota els termes del Rafal que fou de Pericó Gual. Ho té sota alou del senyor Rey, a mercè de lluíisme i a cens de 20 sous anuals pagadors per Nadal. Confronta aquest casal esbucat amb el Rafal den Cantarells i que ara és de Pere Fabrer, amb el Rafal de Pericó Gual que ara és del senyor Hug, amb la resclosa, i amb l'altre casal de molí que confronta a la vegada amb el torrent i el casal den Busquet.

Preu: 100 lliures de moneda reial de Mallorca.

Testimonis: Berenguer Guialmons i Bartomeu Domenech (8)

ARM.ECR 105. f. 83-83v

Cal fer notar que en aquest document apareix una equivocació de l'escrivà; a l'encapçalament apareix la data de 1401, mentre que al final del document apareix la data de 1441, que sembla que és la fiable si feim cas al context on trobam el document.

La informació que ens dóna el document la podem interpretar de la següent manera:

A) Els molins estaven ens mans ciutadanes, el venedor i el comprador ho són. Aquest fet és molt comú al segle XV i s'ha de tenir en compte a l'hora d'entendre esdeveniments bel·licosos com foren la revolta forana i més tard la Germania.

B) Apareixen dos molins, un d'ells esbucat, però aquest fet ja l'hem analitzat anteriorment.

C) Podem situar els molins gràcies a un topònim general i a un nom genèric: la Vall de Pina i el Torrent. De les altres terres confrontants únicament ens en dóna el nom del propietari Antich i del contemporani al document, la qual cosa ens serveix de poca cosa en aquest moment. Tampoc no podem saber l'extensió de la finca.

D) Els molins pertanyien a la porció reial des del repartiment i comparats amb altres terres, estaven sotmesos a puguíssimes càrregues, pagant únicament alou al rei, 20 sous anuals de cens, i estaven lliures de lluíisme. Aquest fet ens

fa entendre l'alt preu de venda, 100 lliures de moneda reial de Mallorca, ja que normalment el preu de les terres era inversament proporcional a les càrregues que havia de suportar, és a dir, com més gravada estava la terra, més barata s'havia de vendre.

E) No s'especifica en cap lloc del document que els molins siguin d'aigua, però es citen parts tan importants d'un molí d'aigua com són el torrent i la rescloca, sense les quals un molí d'aigua no podria funcionar. A més, tenim a favor nostre la continuïtat dels molins fins avui en dia.

F) Ja per acabar l'anàlisi d'aquest document hauríem de fixar-nos en el curiós sistema de propietat que es dedueix del document. Fixem-nos que el que es ven és només una part de la propietat, ja que el venedor només és propietari de la meitat per indivís de dos Casals de Molí, és a dir, no és que sigui propietari d'un dels dos molins, sino que és propietari de la meitat dels dos molins, sense especificar-se quina (9).

Si a l'any 1441 un dels dos molins estava esbucat, sembla que a l'any 1458 ja havia estat reconstruït o almenys això es dedueix d'aquest altre document datat el dos de gener de 1458 la regesta del qual seguidament us oferim:

1458. Gener 2. Montuïri

Joan Montpeller, de Binissalem, concediex en emfiteusi perpètua a Jaume Salom de Montuïri DOS CASALS MOLINS que té situats a la Parròquia de CASTELLITX, a la porció del senyor Rei a mercè de lluisme i a cens de 20 sous anuals pagadors per Sant Miquel. També fa 10 quarteres de forment censals anuals a Llorenç Vitram, d'Inca. Aquesta propietat confronta amb el Rafal de na Busquata, amb la resclosa i amb l'alqueria d'Antoni Febrer. Jaume Salom farà de cens per l'emfiteusi 4 quarteres de forment pagadores per Nadal, les quals podrà redimir i quitar amb dues redempcions a raor de 10 lliures per acad quartera.

Testimonis: Pere Manera i Arnau Mayol

ARM. ERC. f. 257-257v

Es evident que es tracta, encara que el document no ho especifiqui, de l'establiment en enfiteusi de l'altra meitat per indivís dels dos molins que hem de suposar que existia en virtut del primer document. Així tenim que els propietaris dels dos molins eren Pere Camanera que ho havia comprat a Antoni Canar amb data de 25 de gener de 1441 i Joan Montpeller, que segons aquest últim document ho stablia en enfiteusi conservant-ne el domini directe. En aquest segon document han augmentat les càrregues per censal; ara es fan 10 quarteres de forment que abans no es feien, encara que no queda clar si aquestes deu quarteres afectaven només la propietat de Joan Montpeller o a la finca completa. Tampoc s'especifica en el segon document, el lloc on són els molins, però els confrontants coincideixen amb els del primer document, la quals cosa ens dona la seguretat que parlem dels mateixos molins. Crida l'atenció el fet que l'emfitueta haurà de pagar en total 14 quarteres de forment anuals si les 10 quarteres que fan a Joan Vitram són totes a càrrec seu i 9 si són compartides amb el propietari de l'altra meitat de la propietat. Consideram que és una xofra elevada basant-nos en el preu de quitació de cada quartera que ve especificat en el document, 10 lliures per quartera, la qual cosa representaria pagar 40 lliures (únicament hi ha 4 quarteres que es puguin redimir) i seguir gaudint únicament del domini útil de la terra, mentre que en el primer document el comprador, per 100 lliures, n'assoleix el domini directe.

Ja per acabar i per adonar-nos de la gran importància que havien aconseguit els molins de Pina durant el segle XV us oferirem uns fragments de la transcripció d'un document on s'escriptura un establiment d'emfiteusi a Montuïri, relativament lluny dels molins de Pina, però que, com veureu, un d'aquests dona nom al Torrent.

1499. Octubre 5. Ciutat de Mallorca

Noverint universi nos Martihus Rubert et Eulalia, eius uxor, cives Maioricarum, gratis et scienter damus, stablimus et in emphiteosium perpetua ad bene videlicet meliorandum...vos, Bartolomeo Ribes...de Muntuerio...sorte terrae sci-tuata in termino dicte parroquie....afrontam ex una parte cum vico quo itur de dicta vila ad villam Inche et ex duabus partibus cum Rafallo Bartolomei Forner et ex alia parte cum Torrente qui discurrit ad MOLENDINUM DE PINA...

ARM. ECR 106. f. 259v.

GABRIEL BIBILONI TROBAT

NOTES

(1). Carbonero Gamundí, Mª Antònia. "L'espai de l'aigua, petita hidràulica tradi-cional a Mallorca". Consell Insular de Mallorca. Ciutat 1992. Pàg. 140.

(2). Op. cit. pàg 103.

(3). Op. cit. pàg 103.

(4). Op. cit. pàg 104

(5). "Còdex Català del Llibre del Repartiment de Mallorca" a cura de Ricard Soto i Company. Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear. Ciutat de Mallorca, 1984.

(6). En realitat l'hauríem de considerar anterior a 1232, que és quan es va acabar l'original del Llibre del Repartiment. El Còdex Català del Llibre del Repartiment de l'edició de Ricard Soto és una còpia de 1289.

(7). Op. cit. pàg 29.

(8). Inestimable ha estat l'ajut de la doctora Maria Barceló en els punts més difícils de les transcripcions.

(9). Cal agrair la col.laboració del P. Antoni Gili en aquest punt.

En Miquel i na Magdalena, veinats d'Algaida, compliren els 50 anys de casats i celebra-ren amb goig i satisfacció les noces d'or. Els desitjam molts d'anys de felicitat.

S es escoles S

ASPECTES MÉS DESTACATS DEL CURS ESCOLAR 1992-93

* D'acord amb la LOGSE s'ha posat en funcionament el SEGON CICLE D'EDUCACIÓ INFANTIL (3, 4 i 5 anys), així com també el PRIMER CICLE D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA (6 i 7 anys).

* Hi ha nou EQUIP DIRECTIU. En no haver-se presentat cap candidatura per al càrrec de Director, en data 1 de juliol el Director Provincial del M.E.C. va nomenar com a Director del Centre, per al període d'un any, Gabriel Vich Miralles. Aquest va proposar per al càrrec de Cap d'Estudis Joan Monserrat Sastre, i Andreu Gelabert Garí per al de Secretari.

* Ha arribat el moment de la jubilació a la professora AINA AMENGUAL SASTRE, de Randa.

* L'Organigrama del Centre és el següent:

EQUIP DIRECTIU	Director:	Gabriel Vich Miralles
	Secretari:	Andreu Gelabert Garí
	Cap d'Estudis:	Joan Monserrat Sastre
CONSELL ESCOLAR	President:	Gabriel Vich Miralles
	Secretari:	Andreu Gelabert Garí
	Professors:	Joan Monserrat Sastre (com a Cap d'Estudis)
		Joana Balaguer Galmés
		Francesca Capellà Mulet
		Aina Ma. Vidal Adrovar
	Alumnes:	No hi ha representants (vegeu nota)
	Pares:	Joan Arbona Pujadas
		Joan Ferragut Salom
		Pere Oliver Perelló
Representant Ajuntament: Antònia Rotger Tous		

(Nota: No hi ha representants de l'alumnat per haver acabat la seva escolaritat tots els que havien obtingut vots a les passades eleccions. Se'n nomenaran quan hi hagi noves votacions)

PROFESSORS TUTORS I NOMBRE D'ALUMNES DE CADA CURS

Educació Infantil 3 anys	Carme Reus Ruiz	23 alumnes
4 "	Ma. Dolors Duran Jiménez	17 "
5 "	Francesca Barceló Tomàs	20 "
Educació Primària 1r nivell	Aina Ma. Vidal Adrover	20 "
2n nivell	Francesca Capellà Mulet	18 "
E.G. B. Cicle Mitjà 3r nivell	Miquel Pons Noguera	26 "
4t "	Joana Balaguer Galmés	18 "
5è " grup A	Franc Jaume Vich	20 "
5è " " B	Joan Monserrat Sastre	22 "
Cicle Superior 6è nivell	Andreu Gelabert Garí	29 "
7è "	Margalida Roig Barceló (*)	34 "
8è "	Sol Palmer Vallejo	32 "

(*) És la substituta del professor titular Miquel Munar Capellà, que està de baixa per malaltia.

NOTICIARI

HA ESTAT UNA FEINA SETMESONA

Perquè ha estat set mesos a veure la llum, i no per això el part s'ha avançat, tot el contrari. El govern municipal ha necessitat set mesos, set -sembla l'anunci d'una corrida de toros- per dur a terme una proposta no seva i que en el seu moment fou aprovada per unanimitat. "Si no ho pensau fer, és millor que no les aprobeu, les meves propostes", va dir indignada na Catalina Martorell a la darrera sessió plenària, dirigint-se al batle. La moció demana simplement que l'Ajuntament elimini de les parets del poble la propaganda comercial que tant les embruta. A la fi, sembla que s'han posat a la tasca. Val més tard que mai, va dir aquell.

L'AJUNTAMENT INFORMA

PERIODE DE RECAPTACIÓ DE TRIBUTS.

De dia 1 d'Octubre a dia 30 de Novembre de 1.992 és el període de cobrança dels següents tributs: Impost sobre bens immobles de naturalesa rústica i urbana (contribucions), cementiris, guals permanents, despeses suntuàries (cotos de caça) i seguretat social agrària. Es pot passar a pagar als llocs que s'indiquen:

ALGAIDA :

A la Casa Consistorial, Carrer del Rei 8. Tots els divendres i els dies 5,6,7,8 i 9 d'Octubre i 16,17,18,19 i 20 de Novembre de les 9 hores a les 13 hores.

PINA :

A l'Oficina Municipal de Pina, Carrer Sant Damià 6, els dies 17 i 24 d'Octubre i el dia 14 de Novembre. De les 9 hores a les 13 hores.

RANDA :

Al Forn, el dia 31 d'Octubre. De les 9 hores a les 13 hores.

PALMA :

Al Carrer Nicolau de Pacs 21, baixos. Tots els altres dies del període voluntari.

VESTIDORS DE PINA

El passat diumenge dia 27 de Setembre, en el marc de les festes patronals de Sant Cosme i Sant Damià de Pina s'inauguraren els vestidors del recinte poliesportiu de Pina. Aquesta obra es va realitzar amb la col.laboració del Consell Insular de Mallorca dins el Pla d'Instal.lacions Esportives. Amb aquests vestidors, Pina augmenta els recursos d'infraestructura esportiva de forma important.

CONFERÈNCIA EDUCATIVA

El proper dia 15 d'Octubre a les 20 hores ens visitarà el Sr. Andreu Crespí Director Provincial del Ministeri d'Educació i Ciència a Balears, el qual impartirà una Conferència, a les Escoles sobre "La Reforma Educativa", hi quedau confidats tots aquells qui estiguin interessats.

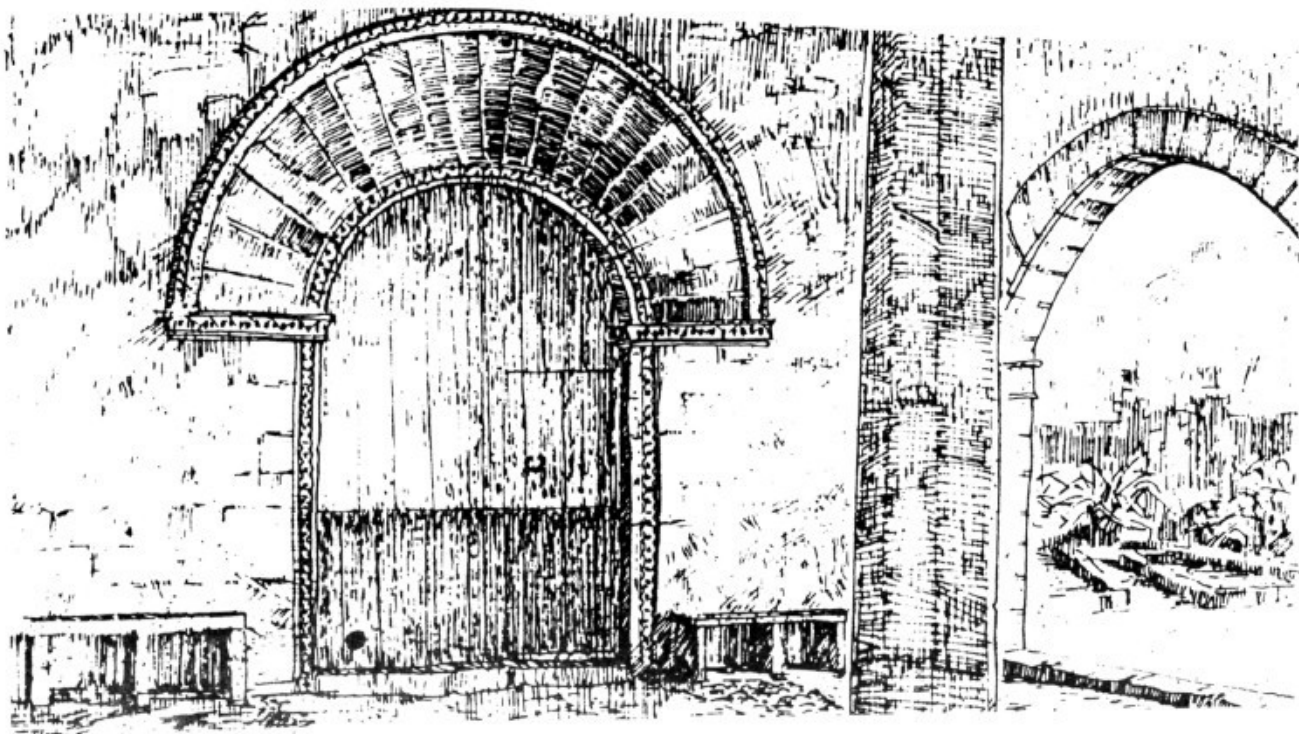
MILLORES AL RECINTE ESCOLAR

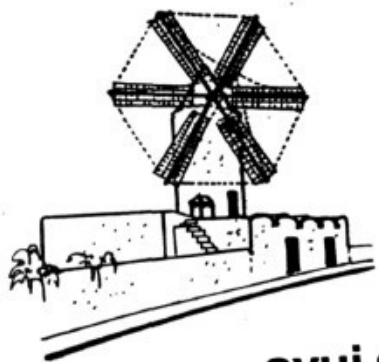
Amb motiu de l'inici del nou curs escolar l'Ajuntament ha volgut contribuir a fer unes escoles més dignes per a tots els nins del nostre poble. Per això s'ha realitzat una inversió significativa que ha permès una sèria de millores i reformes a les escoles. Així, s'ha pintat una part de la façana de l'edifici principal, els vestidors, el menjador, i alguna altra dependència. Així mateix s'han realitzat obres de conservació i manteniment (portes, persianes, vidres etc.). Per altra part s'ha col·locat una xarxa al voltant del terrat per evitar perills, perquè aquest pugui ésser utilitzat com a pati en determinats moments, i s'han comprat unes "hamaques" pel descans dels nins més petits. Tot això per a contribuir, de part municipal al manteniment i millora del servei de menjador escolar.

Per últim s'haurà pogut notar el nou paviment tant a l'escola com a l'escoleta que ha estat posat per a solventar el problema dels clots i bonys ocasionats per les arrels dels pins als quals s'hi ha instal·lat una vorada al seu voltant.

OBRES DE SANEJAMENT I CLAVEGUERAM

Les obres de sanejament i clavegueram continuen el seu curs (sempre més llarg del que voldríem). Estam fent tots els esforços possibles per tal de poder tenir la majoria dels carrers actualment oberts, asfaltats per la fira. Per a qualsevol dubte o queixa que se vos pugui plantejar no dubteu passar per l'Ajuntament a exposar-ho per tal d'intentar solventar els problemes el millor possible.

Els Molins Fariners d'ALGAIDA

avui: MOLÍ DEN BARRERA

Parlarem, en aquesta ocasió, d'un molí que segurament alguns algaidins ignoren l'amagat racó on es troba situat. Per descobrir el seu emplaçament hem d'anar al carrer de Sa Tanqueta nº 6, al fons del carreró que hi ha entre els molins de s'Aljub i d'en Gasparino, part davant Can Montblanc. Antigament també era conegut com Molí Petit d'en Garina.

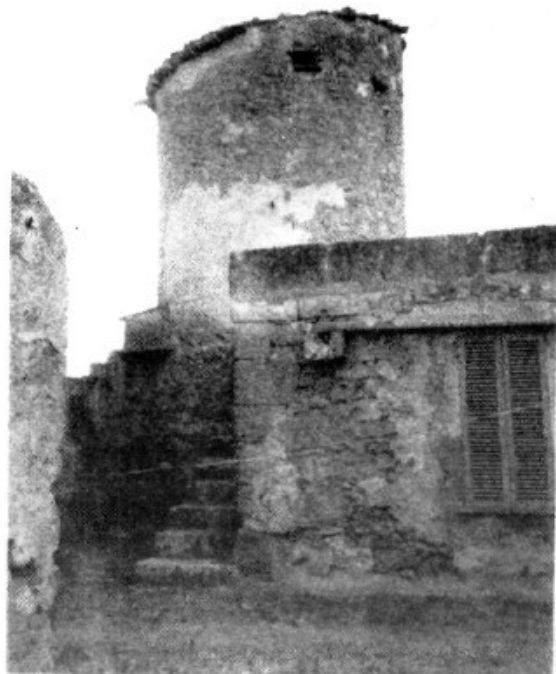
La característica principal d'aquest molí és la seva mutilada torre i la minsa superfície que assoleix tota l'edificació. La seva estructura primitiva era molt original, perquè únicament constava, i consta, d'una nau de volta de canó centrada transversalment davant la torre i un cintell ter-raplenat que assolía l'alçada del ter-rat d'envelar.

La data de la seva construcció no figura gravada a cap lloc de l'edificació actual ni al cintell que es va desmuntar ara fa trenta anys. Però si hem de fer cas als entesos en molins fariners, haurem de convenir que per les seves traces ens trobam davant el molí més antic del redol de Sa Tanqueta.

En el moment de la seva construcció sembla que no fou concebut com a vivenda habitual del moliner i la seva única nau era emprada com a magatzem. Posteriorment s'hi feren dos compartiments a banda i banda de la sala d'accés, donant origen a una cuina el de la part esquerra (vegeu plànols adjunts) i a un dormitori el de la dreta. Els baixos de la torre també

foren usats com a dormitori. Un altre tret d'aquest molí que crida l'atenció és la baixa alçada del portal forà; tant és així que una persona d'estatura mitjana, si no s'ajupeix, hi pega un cop de cap, agreujat pel fet que s'han de davallar dos escalons per baixar al nivell del trespol.

Sempre hi ha habitat la mateixa família. L'estadà actual és l'amo'n Toni Jordà i la propietària, la seva esposa Aina Ròdenes de Can Montblanc, que el va rebre en herència l'any 1965 a la mort de la seva mare Bet Oliver Juan.

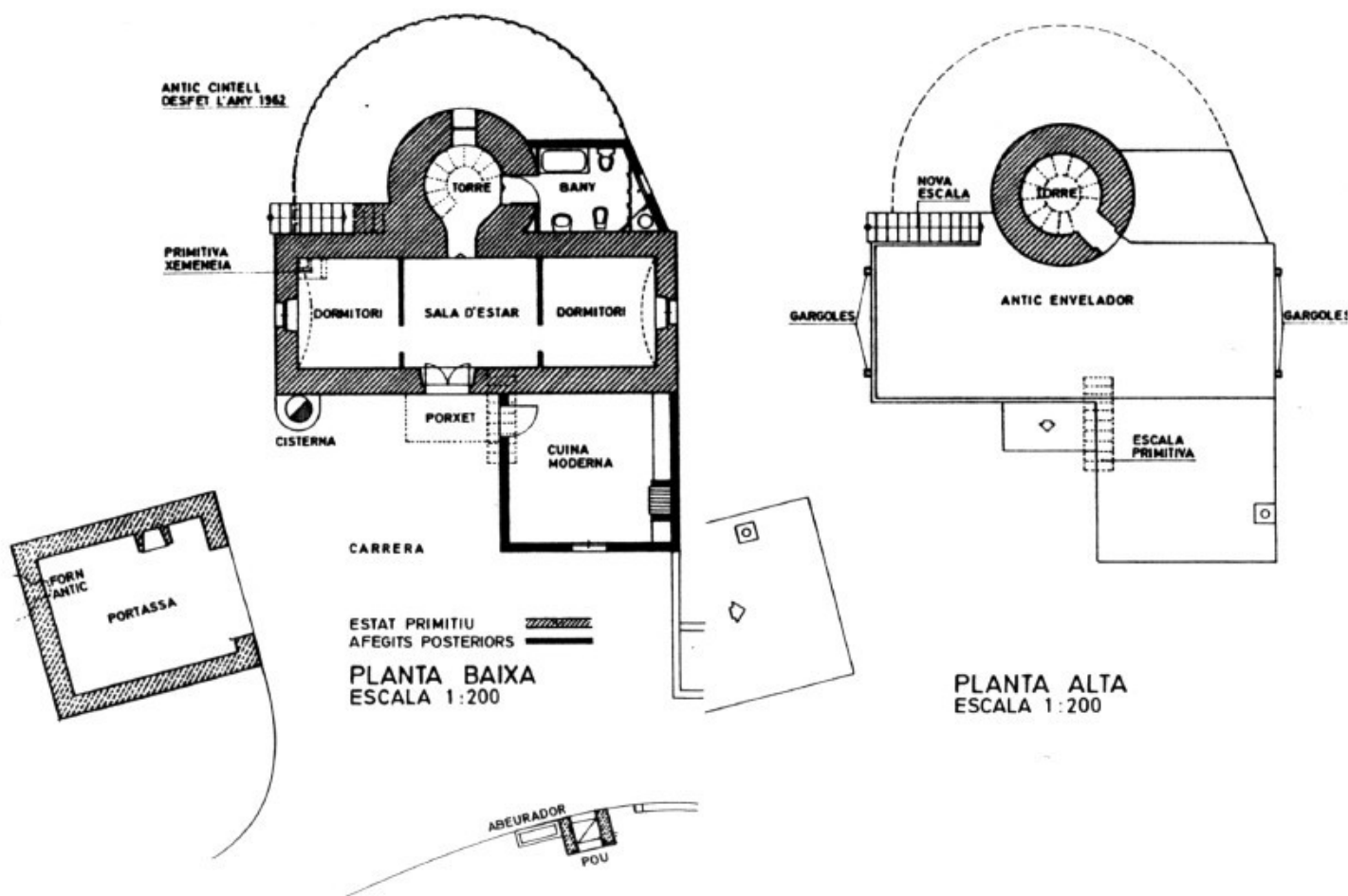

Aquesta Bet va comprar el molí a la seva germana Catalina (que l'havia heretat de son pare Toni Oliver "Barrera" -d'aquí el topònim- per 700 duros de plata de l'any 1937) amb motiu d'haver-li tancat el seu home per republicà i perquè ja s'havia traslladat a Sant Jordi, on encara resideix. L'amo'n Toni "Barrera" havia nascut als voltants de l'any 1862 i heretat aquest molí a la mort d'unes ties, un germà de les quals havia estat el darrer moliner.

L'amo'n Toni Jordà -"s'Emblanquinador", com és conegut al nostre poble- va realitzar ell mateix la reforma d'aquest molí, ajudat per l'amo'n Gaspar del molí de s'Aljub. L'any 1955 construïren la cisterna situada vora el cantó del frontis principal, ja que anteriorment només disposaven del vell pou situat davant les cases del molí. Durant l'any 1962 esbucaren l'antic cintell que envoltava la part posterior de la torre perquè havia

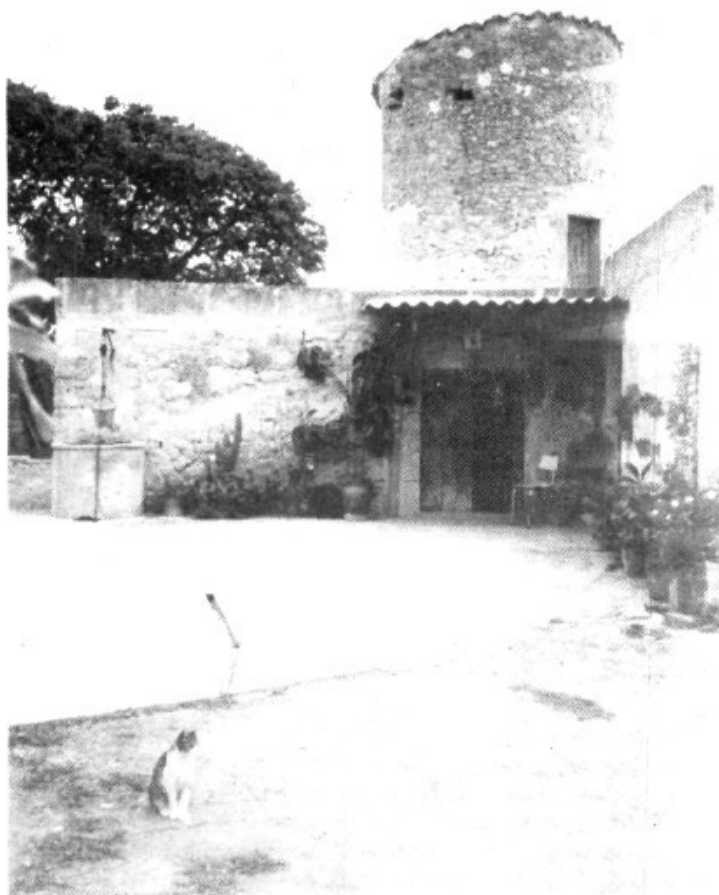
acumulat una humitat de segles -no és cap exageració- i la transmetia a l'interior de la vivenda. Això era degut al fet d'estar construït amb paret seca reblida de pedres i una capa de terra argilosa al seu damunt. Abans de la guerra civil i dalt d'aquest cintell madò Rosa "Barrera", esposa de l'amo'n Toni, hi tenia un esplèndid planter de safrà. Després traslladaren l'escala primitiva de pujada al terrat d'envelar, que quedà part darrera la nau. Aprofitaren tots els esglaons manco tres que quedaren embotits dins el mur devora el portal forà.

Uns anys més tard, devers l'any 1955, adossat a la torre i dins l'espai que ocupava el cintell, construïren un quartet de bany després de donar-li accés des de l'interior de la torre. Al mateix temps obriren un nou finestró per donar llum i ventilació a la mateixa torre i eliminar les anteriors humitats.

De fet, la primera reforma del molí tengué lloc poc després d'haver deixat de molturar, a principis d'aquest segle, quan seccionaren la torre i desmuntaren l'escala de caragol que el moliner havia usat fins llavors, per a guanyar espai i convertir aquell petit cercol en dormitori ocasional, com ja hem esmentat abans. A nivell d'envelador l'escala fou igualment desfeta per convertir la torre en traster-rebost i actualment només queden uns quants escalons, part damunt el sòtil, que arriben al replà on s'ensacava la farina, inutilitzat avui, perquè aguanta la teuladeta a una sola vertent que serveix de capell a la mutilada torre.

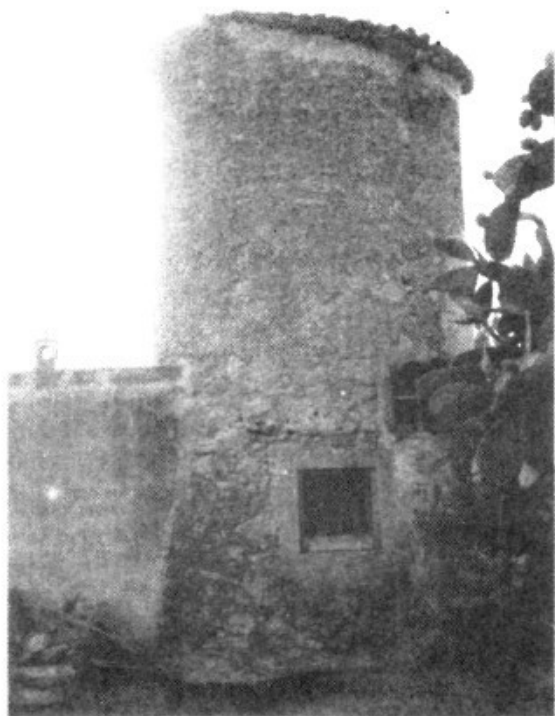
Dels mecanismes del molí més val no parlar-ne, perquè no en queda cap vestigi d'ells ni hem pogut esbrinar on anaren a parar. A la part posterior de la torre, allà on desmuntaren el cintell, encara es poden veure uns forats que servien per a fermar la coa del molí i mantenir la direcció del

vent, ja que era del tipus que es podien orientar des de l'envelador i sense haver de manipular directament els congruents.

A la mateixa carrera i apropada al molí hi ha una primitiva portassa que degué construir-se poc després de l'edifici principal. D'aquell temps només hi manca el forn de coure pa, que s'havia fet malbé i també fou desmantellat.

Vegeu a una de les fotografies, en primer terme, l'antic pou que tanca la carrera per la part de migjorn. Del coll d'aquest pou se'n va enamorar D. Lluís Puig, amic de l'amo Andreu "Castellitxo" i president que fou de la Federació Espanyola de Ciclisme. Volia que la propietat li posàs preu i si arribaven a un acord, transportar el coll desmuntat peça per peça cap al seu domicili al País Valencià. No hi consentiren i allà resta encara per gaudir-ne d'ell com si fos un tresor per a la vista.

Acabarem, com ja és costum, aquest article dedicant al molí d'en Barrera uns versos arreplegats pel P. Ginard, que fan referència a l'ofici de moliner. Són més llargs que els habituals i curiosament el lladre resulta esser el client del moliner. Diuen així:

Moliner, moleu-me prest
i feis-me bona farina,
i demà quan tornaré,
ja vos duré una prima.

Se'n va i se'n du sa farina
i en fa lo que n'ha de fer,
i aquell pobre moliner
encara espera sa prima.

Text, plànols i fotografies:

MIQUEL SASTRE "FIOLET"

Es temps de verema i així vos ho volem recordar amb aquestes dues fotos. Els entesos diuen que la collita d'enguany serà bona, amb un vi d'una qualitat molt acceptable, si bé no arribarà a ser extraordinària.

dones, dones, dones

Un temps anar a comprar era una feina de dones, avui en dia els homes ja hi van. Al manco així ho contaven alguns botiguers algaidins el passat 19 de setembre, al llarg de les 24 hores de ràdio en directe que va emetre TITOIETA RÀDIO (107.5 FM). Ho deia N'ANTÒNIA del SUPERMERCAT CAN COLAU: "els dissabtes vénen parelles, però normalment vénen més dones". (Aquestes declaracions fan part d'una minienquesta que vàrem realitzar entre les 8 i les 9 del matí). Contaven també, els botiguers, que els algaidins són matiners (no tots) i que molts de dies a l'hora d'obrir les portes dels seus establiments ja hi ha algú que espera.

Si anar a comprar era i (encara) és una feina de dones (no m'agrada gens aquesta expressió), el governar sempre ha estat i és una feina d'homes (tampoc no m'agrada). Basta observar el Govern de GABRIEL CAÑELLAS: fins fa unes setmanes tots els consellers eren homes manco un/una: MARIA ANTÒNIA MUNAR. Deu esser que el President és un poc masclista (quina paraula!): "Bé, jo no diria això. Realment hi ha poques dones dins la vida política en proporció als homes. Sí he de dir, que darrerament el nombre de dones ha augmentat molt, tant en el Parlament com a les batlies. Fer part del Govern és una decisió del President i depèn de les circumstàncies" (declaracions de MARIA ANTÒNIA MUNAR a la 1a MARATÓ DE TITOIETA RÀDIO).

A hores d'ara ja no hi ha cap dona al Govern. G. CAÑELLAS va destituir M. A. MUNAR. Segona la segona: "perquè de qualche manera UNIÓ MALLORQUINA guanyava imatge en detriment del PARTIT POPULAR". Quina n'és la vertadera raó? S'han dit tantes coses, una d'elles: UNIÓ MALLORQUINA no volia votar

a favor de la reforma de la Llei d'Espais Naturals (recordau que aquesta llei ha estat alabada i premiada a mig món; ara el Govern se'n tem que no és correcte: qüestió de milions).

Una dona canta: ANA BELÉN: LUNA. Són les 5 de la matinada (continua la 1a MARATÓ DE TITOIETA RÀDIO), parla un empleat de la discoteca LUNA de Palma: "Todavía no hemos abierto, abrimos a las 6 de la mañana. Es cuando hay más marcha. Hay gente que incluso se levanta a estas horas para venir".

"Hi ha de tot, homes i dones", contava l'empleat que fa 5 o 6 anys en aquelles hores hi havia més homes, però que ara la cosa s'ha equilibrada.

Un transvestit que canta música espanyola, un transformista i quatre allotes que fan streep-tease formen l'espectacle que cada vespre ofereix la Sala BROADWAY, també de Palma (ho conta el responsable per TITOIETA RÀDIO). El estreap-tease de moment el fan les dones. Ara al show no hi ha porno, però fa anys que n'hi havia. Hi ha clients (homes) que ho demanen.

El públic d'aquest local és major de 18 anys, i segons el responsable solen esser parelles de més de 30 anys, ara està molt de moda fer-hi "despedidas de SOLTERO".

A BROADWAY no s'han decidit a programar espectacles de streap-tease masculí: "perquè mantenir un show diari de 4 o 5 homes a la llarga no és rendible; en canvi el que tenim ara més o manco funciona".

Titoieta Ràdio

emissora municipal d'Algaida

24 HORES DE RADIO... Això és massa!

L'emissora municipal d'Algaida inicià la tardor amb l'emissió d'un programa amb la durada extraordinària de 24 hores. Fou una nova experiència que comptà amb la col.laboració de quasi la totalitat dels programes de Titoieta Ràdio. La marató, preparada i emesa conjuntament, va estar marcada per un denominador comú: l'entusiasme. Els diferents espais participants suposaren una gran varietat de continguts; no hi mancà la música, ni tampoc, el debat, les entrevistes, les enquestes, els concursos etc... En resum, fou un programa en rigorós directe que demostrà, una vegada més, el gran poder de comunicació del mitjà radiofònic.

La marató s'inicià el divendres, 18 de setembre, a les 22 hores, i finalitzà 24 hores més tard, el dissabte 19 de setembre. Es va emetre íntegrament des dels estudis centrals de Titoieta Ràdio de la Casa de la Vila d'Algaida.

El grup promotor de Titoieta Ràdio està format per un conjunt d'aproximadament de 30 joves que s'ocupa de la gestió de l'emissora i la producció de programes. Cal remarcar que totes aquestes persones realitzen les seves funcions de forma totalment desinteressada. A més, és destacable l'existència d'un important nombre de col.laboradors ocasionals.

El 93 comença el 17 d'octubre

Titoieta Ràdio iniciarà la nova programació 92-93 el pròxim 17 d'octubre. Coincidint amb la fira d'Algaida l'emissora emetrà un programa especial des de la plaça (dissabte 17 d'octubre a les 11 hores del matí). En el decurs d'aquest espai radiofònic presentarem públicament la programació de tardor-hivern. Al mateix temps compartirem els micròfons amb alguns importants i interessants convidats. Enguany el lema central de la nova temporada radiofònica és "Titoieta Ràdio, l'emissora prohibida... Que t'estima". Realment resulta impactant, un altre dia us contarem allò que vol dir.

Nou espai de Titoieta Ràdio a les pàgines de la revista "Es Saig"

A partir d'aquest mes us oferirem regularment, dins les pàgines de la revista "Es SAIG", unes monografies preparades expressament pels diferents programes de Titoieta Ràdio. Iniciam la sèrie amb el programa "No volem ser" dedicat al Pop-Rock en català.

24 HORES DE RÀDIO

1era MARATÓ RADIOFÒNICA

Inici: divendres 18 de setembre, 22h
Acabament: dissabte 19 de setembre, 22h

RÀDIO EN DIRECTE:

música, entrevistes, sortejos, tertúlies, ...

Participa-hi ☎ 12 50 76

TITOIETA RÀDIO 107.5 FM
emissora municipal d'Algaida

Titoieta Ràdio - Monografies

L'equip de producció de "No volem ser", espai de recent creació dins la programació de Titoieta Ràdio, té el gust de posar a les seves mans una breu aproximació a la història del panorama musical en la nostra llengua.

El programa "No volem ser" s'emet els dissabtes a les 15'00 hores. Són 90 minuts dedicats íntegrament al pop-rock en català.

Naixement i apogeu del rock en català

Als inicis de la dècada dels vuitanta un seguit de grups prenen el relleu generacional dels cantautors, tractant de recuperar l'espai perdut amb la normalitat democràtica. Detectors, Grec, N'gai n'gai i d'altres, enregistren per primera vegada els seus discs. Son produccions de baixa qualitat, realitzades amb poc pressupost.

Però el públic aleshores ignorava el fenomen. El mercat discogràfic estava inundat dels productes anomenats forafronteres: grups de rock

anglo-saxons, restes de la "movida madrileña" o senzillament grups locals cantant en castellà. Mentrestant, una segona generació de grups de rock comencen a enregistrar: Sopa de Cabra, Sangtraït i els Pets són els més destacats. Són conjunts musicals sense complexos, vitalistes, directes i fins i tot comercials. El contingut de les seves cançons respon a la lògica del rock i de la generació a la qual va dirigida. Són quasi sempre històries d'amors i desamors, reflexions entorn al paper marginal que la societat propicia als joves i de la recerca d'una entitat històrica perduda. Pel que fa a les vendes, arribar als trenta mil discs ja no és una fita impossible per un grup de rock en català. Malgrat tot, la situació

no és gens clara. La indústria del rock català s'aplega al voltant d'unes companyies discogràfiques petites i molt segmentades. Les multinacionals centralitzades a Madrid arreplegen grups amb un sostre de vendes molt superior. La condició per a aconseguir uns contractes quantiosos es passa a cantar en castellà. Alguns ho han provat.

Com a promoció d'aquest panorama musical sorgí de la discogràfica DISCMEDI, "El tec i la teca",

Titoieta Ràdio - Monografies

Naixement i apogeu del rock en català

un recull d'alguns dels representants més coneguts del rock català. Entre ells s'hi troben: Sau, Bars, Tancat per Defunció, Lax'n'busto, Els Pets, Sopa de Cabra, La Madam, i perquè no, els mallorquins Oculs.

Amb el començament dels 90, un 18 de maig, Mallorca va començar a respirar l'èxit i la acceptació del nou rock, un rock amb llengua pròpia. Han seguit aquell primer concert altres nombroses i continuades actuacions, arribant a la situació enguany, on els grups "castellano-cantants" s'han anat substituint pels nous artistes del pop-rock en català. Al 92, les festes d'estiu dels pobles mallorquins han escollit dins el repertori de la

cançó catalana per a musicar les tradicionals verbenes. ■

No volen ser...

"Som com som, tot l'altre no ho volem ser"

Pami Fortuny
Guitarra i veu, LAX'N'BUSTO

"Jo no vull ser petit, però continuo essent petit"

Quim Mandado
Baix i veu, SANGTRAIT

"Polític !!!"

Martín Rodríguez
Bateria, SANGTRAIT

"Jo no vull ser un «hortera»"

Marcos Gil
Bateria, TOTS SANTS

"Un grup víctima de la infraestructura discogràfica"

Antoni Nicolau
Guitarra i veu, OCULTS

"M'agradaria no ser espanyol"

Jaume Nicolau
Baix, OCULTS

"Jo no vull ser un vell avorrit"

Lluís Gavalda
Guitarra El. i veu, ELS PETS

Els "No Volem Ser" som:

Joan Mulet
Andreu Oliver
Biel Salas

NOTICIARI DE L'OBRA CULTURAL

ACTIVITATS DEL MES D'OCTUBRE

EXPOSICIÓ-CONFERÈNCIA

Divendres dia 16 d'octubre, inauguració de l'exposició de fotos, complement del tercer suplement d'ES SAIG, de PRIMERES COMUNIONS i conferència a càrrec de GABRIEL JANER MANILA sobre PRIMERES COMUNIONS, evidentment. La conferència serà a les 21'30 al local social de la delegació a Algaida de l'O.C.B., carrer del Bisbe, 4.

ASSEMBLEA GENERAL

Dissabte dia 17 d'octubre, dia de SA FIRA, com ja és tradicional, farem l'ASSEMBLEA GENERAL de socis a les 20'30 al local social.

Programa:

-Assemblea -Ordre del dia:

1. Memòria de les activitats del curs 91-92
2. Estat de comptes
3. Projectes i propostes
4. Altres temes, precís i preguntes

-Actuació musical

-Sopar de germanor

EXCURSIÓ

Diumenge dia 25 d'octubre. De CAIMARI A LLUC a peu pel CAMÍ VELL. Sortida a les 9 de Plaça. Apunteu-vos a Jerònia Cañellas (665249).

Aquí teniu els excursionistes que anaren el passat dia 20 de setembre als paratges de S'Estalella. Si descansen és més per la gola de berenar i per contemplar el paisatge -coses ambdues que valen molt la pena- que no per cansament, ja que va ser una vertadera passejada. I una nedada, amb tota seguretat la darre-
ra de la temporada.

Bea Ramon Llob, Mr.

S. Isidre llorador

PER
LES
FESTES
POPULARS
DE
RANDA

DARRER DIUMENGE D'AGOST 1992

P. SEBASTIÀ ROSSELÓ I HORRACH, T. O. R.

ENDRECA

Germans, el poble de Randa
s'aixeca en festa cada any,
teixeix florida garlanda
als seus Sants, també enguany.

No és gens fàcil el "Recull":
Sant Isidre Llaurador
amb el Beat Ramon Llull,
nostre il.luminat Doctor.

Doble és el meu intent:
Parlar-vos de Sant Isidre,
un cristià transparent
i net, talment com el vidre.

Dir qui és el Beat Ramon
que trescant per tota banda
escampà a dins el món
el nom de Crist i de Randa.

SANT ISIDRE LLAURADOR

Isidre llaura, esterrossa,
carrega la seva creu
sia petita o grossa.
L'accepta sempre i arreu.

Quan és el temps, sembra i sega,
també bat. Ell, agraït,
dóna gràcies i prega
Déu, el seu Amo infinit.

Té el Sant, que no sap llegir,
dos llibres: el cel, la terra
que conra on sap traduir
l'encant que de Déu li xerra.

L'univers és com un temple
on ha vist el seu Amat.
Com Ramon, diu i contempla:
"Bondat, amable Bondat!"

Caseta humil compartia
amb l'esposa i el seu fill,
on, cada vespre, acudia
per un recapte senzill.

Un dia, sens sebre com,
Isidre resulta sant.
Fa miracles que tothom,
grans i petits, van contant.

Malgrat son amo el vigil,
el sant, d'ànima serena,
medita, prega tranquil.
Un àngel son parell mena.

BEAT RAMON LLULL

El Beat Ramon, qui és?
No és frare ni capellà.
És un seglar compromès.
Clar i llampant, un CRISTIÀ.

Llull, de pares catalans,
a Palma, Ciutat, va néixer;
fill únic, fora germans,
nostre Ramon hi va créixer.

Ell ben prest pot dir: "Mirau-me!
Tenc catorze anys i l'honor
de servir el rei En Jaume,
el nostre Conqueridor".

Ensems escuder i patge,
és un home cortesà,
sempre amb el rei que viatja
viu dissolut i mundà.

Destre en l'art de poesia,
ses estimades cantà;
caigué en vil galanteria,
greu pecat que l'enganyà.

Jesucrist clavat en creu
al foll Ramon es presenta
i cinc vegades Crist veu;
li cura sa pensa ardenta.

Penedit, va confessar-se
de caure en tal desengany;
Llull, arrepentit, casar-se
vol amb Na Blanca Picany.

Contrit, fa conversió;
Déu son cor dolent canvia,
li posa vertader amor
on pecat i odi hi havia.

Convertit, no es desentén
dels dos fills seus i l'esposa.
Al parèixer les mantén
amb diners que en nom seu posa.

Per dar instrucció plena
als fills, empra un nou estil:
escriu l'obra que anomena
la "Doctrina Pueril".

Dalt la muntanya de Randa,
Ramon Llull, fet penitent,
prega Déu i li demana
que aclari l'enteniment.

Il.luminació tanca
dins l'Amic el seu Amat
i des d'ara un nom arranca:
el "Doctor Il.luminat".

A papes, reis i magnats
es presenta. Res l'espanta.
Vol imitar els croats:
reconquistar Terra Santa.

Tres dissenys té Llull que tresca:
martiri, llibres crear
i col·legis d'arabesca
llengua per frares formar.

Per què no continuares,
Monestir de Miramar?
S'hi educaven tretze frares
per sarraïns predicar.

"Amor em pren fent Déu amar"
diu Ramon Barbaflorida,
"entre vinya i fonollar".
L'Amic és qui prega i crida.

LLIBRES

Obres que Llull ha creat:
Proverbis, Art Amativa,
El Llibre d'Amic i Amat,
també l'Art Demostrativa.

Els seus RIMS: Cent Noms de Déu,
Desconhort i Medicina
de pecat, Dictat, Art Breu,
Cant de Ramon, Art Divina.

Llibre de Cavalleria,
Blanquerna o Evast i Aloma,
"Ars Magna", Santa Maria,
són llibres de vostra ploma.

VIATGES

L'Amic tot el món corria:
Randa, La Real, París,
Gènova, Alexandria,
Ananyi, Nàpols, Assís,

Vienne, Rocamador,
Barcelona, Montpeller,
Sicília i Avinyó,
Xipre, Lió, també Alger,

Compostel·la, Perpinyà,
Messina, Roma, Turquia,
Pisa, Palma, Miramar,
Marroc, Tunis i Bugia.

MORT

Amor és mar turbulenta
d'ones, vents... en tempestat...
En pèlag d'amor ardenta
mor l'Amic per son Amat.

REFLEXIONS

Aprenquem de Vós l'afany
a treballar nostra terra,
a no perdre el viarany
que d'aquest món ens desferra.

Copiem vostre esperit
saturat d'ecumenisme;
del vostre cor decidit
aprenquem el dinamisme.

Un treballant en el camp
es guanya el cel i la vida;
l'Altre apar un tro i un llamp
i a vèncer el món ens convida.

PREGARIES

Beneïu-nos el Rector
que per tot Randa procura,
sa ermita d'on és Prior
i la de més amunt, Cura.

Pregau Déu omnipotent
per tot el terme de Randa,
pel ple de l'Ajuntament
que tot Algaida comanda.

Beneïu tot el terreny:
el d'Albenya, sa primera,
Estahacar, Son Reus, Son Veny,
Son Sastre, Son Romaguera,

Son Mas, Poló, Son Janer,
Can Calafoc, Son Trobat,
Can Pontà, Can Fioler,
Can Tianet, S'Heretat,

Es Serral, Es Pinaret,
Can Vic, Son Tià Janer,
Can Moragues, Son Quelet,
Es Molí Vell i Trauré,

Son Puigserver, Es Molí,
Roquisses, Son Carrió,
Son Bernat i Son Seguí,
Can Llambies, Son Lleó.

Com encens cap a Vós puja
la nostra oració,
enviau-nos prest la pluja
que als camps doni la saó.

Els ancians beneïu;
vigoritzau sa vellesa;
els nostres malalts guaríu;
dau-los goig en sa tristesa.

Beneïu nostra Mallorca
un temps bres de cristians;
ara ens sembla un poc eixorca:
ja no en dóna com abans.

PER ACABAR

Bones obres i no mots
per anar al cel un pretén.
Que ens hi retrobem TOTS
plegats. Així sia. Amén.

Randa, darrer diumenge d'agost 1992

P. Rosello't.o.

VISTA DESDE EL PUIG DE RANDA

PINA

FESTA DELS SANTS METGES

La festa per excel·lència dels pineros, la que més es viu i se sent profundament dins l'esperit de Pina com a poble, i a la que per poc que puguin hi acudeixen tots els que d'alguna manera se senten pineros, i tal vegada és l'única ocasió de l'any en què alguns es veuen i xerren i recorden velles històries o fets que visqueren junts en la seva infància o en la seva adolescència o joventut. Festa per antonomàsia dels pineros, festa que es viu amb profunda solemnitat, germanor i bulla, dia de fer festa. Dia en què honorem els nostres vellets, que representen una part de la nostra història com a poble i el que fou i és Pina, gràcies al seu caminar i al seu anar fent, aportant el seu granet d'arena abans que nosaltres, és a dir, fent poble ja que, com es diu, tot poble que honra els seus avantpassats i la seva història s'honra a ell mateix.

Festa en què, com cada any, l'assistència als actes fou molt nombrosa. Hi hagué missa solemne en la qual va predicar el fill del poble Pep Gelabert, acompanyat d'altres preveres que havien estat abans a Pina. A la sortida hi hagué homenatge als vellets i refresc.

El vespre, ball de bot a càrrec del grup "Sa Font de Pina". L'horabaixa hi hagué jocs per als al·lots.

El diumenge es varen inaugurar els vestidors del camp de futbol i es va disputar un partit de benjamins entre l'Algaida i el Montuiri que va acabar guanyant aquest darrer per un gol a zero.

Seguidament teniu la salutació que va fer als vellets l'amo'n Tomeu Seguí.

XESC OLIVER

No hi ha dobbers ni valors,
salut hem de demanar,
tots depenem d'una mà
d'un Pare totpoderós,
no hi ha pobres ni senyors,
un dia mos cridarà
però no hi hem de pensar
lo que hem de fer és disfrutar
i si estam bons divertir-mos,
i és un acte molt hermós
amb sos vellets veurer-mos
per los Sants Metges honrar
i es mateix temps recordar
Sant Cosme i Sant Damià
que es seu vot mos varen dar
perque mos volen guardar
el temple religiós,
i és molt tris es morir-mos
i aquest camí tan penós
en que sigui llastimós
som tots que l'hem de passar
i és per demés es triar,
no hi ha recés ni colors,

són camins reials majors
que en haver de passar-los
llavors no podem tornar
i pes vellets vull desitjar
molts d'anys pogueu celebrar
aquest dia tan famós
que aquest sant està orgullós
de rebre es vostros honors,
venir a missa i combregar,
i si pel cas qualcun n'hi ha
que mos hagi de deixar
per forces superiors
a dins el cel gloriós
mos poguem tornar a topar.

Si tots volem respectar
es manament cristià
Sant Pere esperarà
duguent ses claus amb sa mà
per ses portes obrir-mos
i per enguany vos dic "diós",
que molts d'anys poguem tornar.

TOMEU OLIVER "SEGUÍ"

FUTBOL

La temporada 91-92 pel que fa al C. E. Algaida de Segona Regional no podia començar millor ja que després de tres partits jugats han aconseguit cinc punts i, per tant, estan situats en una posició immillorable a la taula classificatòria. Els resultats han estat:

S'Horta-Algaida 0-3
Algaida-Sant Jordi 3-3
Llucmajor-Algaida 1-3

Respecte als equips inferiors hem de dir que dissortadament no s'ha pogut inscriure l'equip de cadets per falta d'un nombre suficient de jugadors; és per això que només participa l'equip d'infantils que aquest primer dissabte d'octubre comença la seva lliga.

Els que sí han començat són els més petits, que a hores d'ara han jugat dos partits amb sort ben diferent: mentre es va perdre dins Es Porrassar es varen guanyar els dos punts a fora. Esperem que els bons resultats animin més els nins.

Aquests són els resultats:

Algaida-S'Horta 0-3
Porreres-Algaida 0-4

No volem acabar el tema del futbol sense un petit record pel bon aficionat i col.laborador dels equips petits n'AMADOR SANCHEZ, tristament desaparegut aquest passat mes de setembre. Volem transmetre el condol més sincer a la família de part de tots els pares i col.laboradors dels equips més joves de l'Algaida.

Al cel sia.

ESPORTS

ESCACS

Amb la participació de quatre jugadors del club d'escacs d'Algaida es va disputar el passat mes de setembre a Maria de la Salut un torneig obert.

En Toni Ripoll, en Tomeu Ripoll, en Tomeu Ramis i en Xesc Oliver dugueren la representació del nostre poble i malgrat que no poguessin repetir la bona classificació de l'any passat podem destacar la quarta posició d'en Tomeu Ramis a la categoria infantil.

CICLISME

La primera setmana de setembre es va disputar

la segona prova del circuit ciclista a Pina amb una participació de 28 corredors, tots ells del nostre poble.

Com ja va succeir l'any passat, la prova va ésser molt disputada i amb una molt bona preparació per part dels corredors, demostrant que s'havien entrenat a fons.

Els guanyadors varen ser:

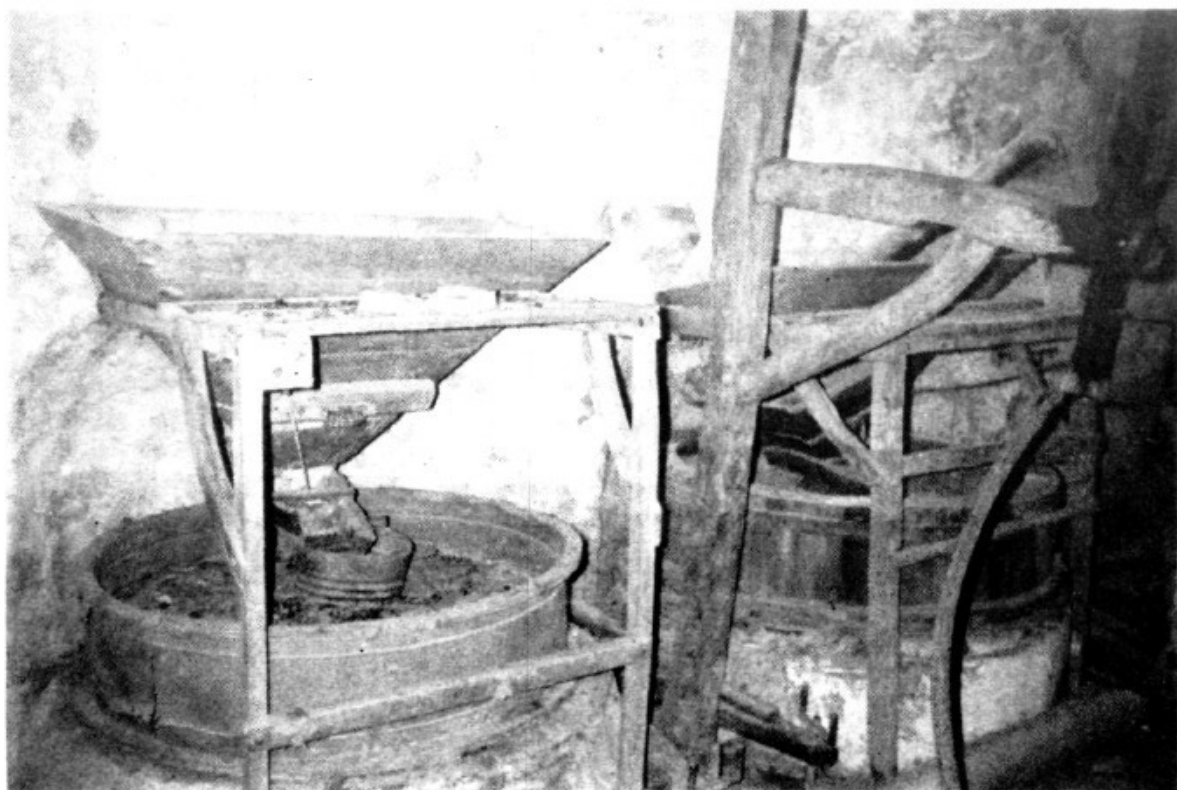
1. Toni Abrines de Cal Ni-moni.
2. Mateu Sureda. (Sa Reconada)
3. Rafel Perelló (Pistola)

Enhorabona a tots els que amb la seva aportació fan possibles festes esportives com aquesta.

JOAN TROBAT

Que aquesta foto servesqui com a record entranyable per n'AMADOR SANCHEZ.

A les pàgines interiors trobareu un treball d'investigació històrica sobre el molí d'aigua de Son Campà, de Pina. En aquestes fotografies podeu comprovar l'estat en què es troba actualment aquest antiquíssim molí.

ESSAIG

monographie n°3

octobre
1992.

a
n
s

10

Aquells anys combregaven el divendres de passió al matí, i com que no podien rompre el dijuni i l'abstinència, no feien cap dinar especial, tal volta un poc de pancuit i de truita.

Eren temps difícils, i n'hi havia molts, d'infants, que sols eren acompanyats per la mare, perquè el pare era a fer feina. Les nines sortien en processó de Ca Ses Monges i els nins, de Ses Escoles, que estaven situades al carrer de S'Aigua.

El pare o la mare, just en haver combregat els infants, els donaven una dolça o galleta per evitar que escopissin, i perquè ja feia més de tres hores que no havien menjat res i estaven completament desanats.

La cerimònia era solemne, i una de les parts que creava més expectació era el recitat de l'oració, tot un honor i un orgull per als escollits per fer-ho, que solien ser els més llests i espavilats. El que no hi ha dubte és que eren l'enveja de tots els altres, és clar.

Per poder fer la Primera Comunió havien de saber totes les oracions, en mallorquí, i les aprenien a l'escola, però també anaven a la doctrina els diumenges horabaixa a l'església.

En haver acabat, passaven a la sagristia i el rector els donava un "rollo" i una estampa, i a ca ses monges una "corbateta", un briotxo entorcillat. Llavors anaven amb els pares a visitar els parents, que els donaven doblers: una, dues pessetes o quatre cèntims. Pobreta! una, en lloc de rebre diners, va ser ella que va haver de donar dos duros a un conco que estava malalt! Quan arribaven a cases, els pares els feien comptar el que havien arreglat, els ho guardaven i no ho tornaven veure mai més.

Les nines duien un vestit que els arribava tall de genolls, de color verd, blau o fins i tot negre, si duien dol, i un vel blanc, a vegades manllevat quan el pressupost no donava per tant, o un xal negre. El fet de dur el vestit de color era per poder-lo aprofitar els dies de festa. Més endavant es posà de moda dur-lo blanc, en molts de casos de seda natural. Imaginau-vos el disgust que va tenir una nina que se'l va bavar i li va quedar per sempre més la taca marcada!

Els nins solien dur gec, camisa blanca i calçons llargs (era el primer dia de la seva vida que en duïen) o curts.

Uns i altres, si els pares es podien permetre el luxe de pagar, anaven a cal retratista, i els feien una foto tots estirats i encarcerats per manca de costum. N'hi havia que fins i tot, a causa dels nervis, perdien les coses pel camí, com la bosseta de randa i el llibret, i llavors els ho havien de deixar per poder-los fotografiar.

**A
N
S
20**

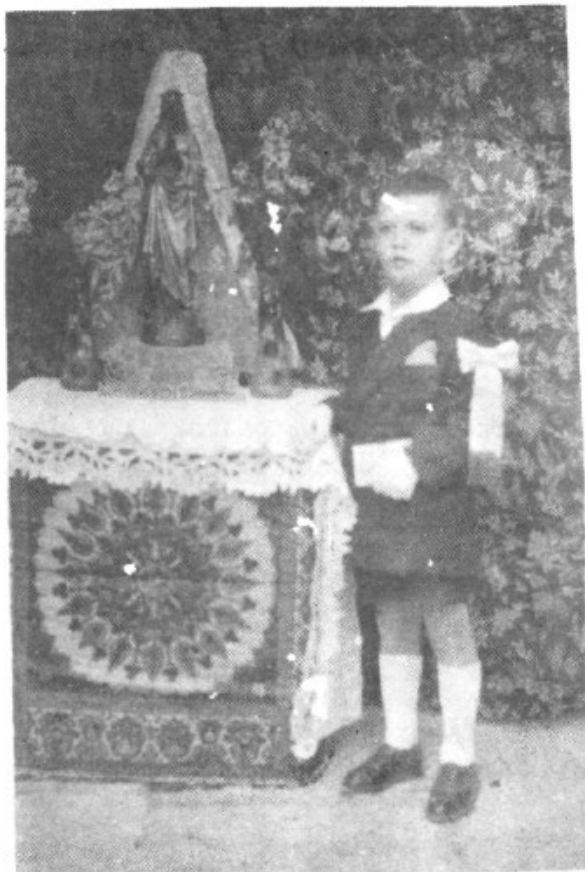
Per conèixer detalls de les Primeres Comunions durant la dècada dels anys vint, hem entrevistat alguns i algunes dels protagonistes d'aquella festa. Les seves declaracions tenen molts de punts de coincidència; formen, els entrevistats, una petita coral ben avenguda. Així mateix, més d'una vegada han fet un "solo" notable, i per tant no hem pogut resistir la temptació de reproduir-lo. Aquí teniu l'actuació de la petita coral.

"Durant aquests anys combregàvem els nins i nines tots junts els divendres de Passió o el dissabte del Ram, al matí, a les vuit o les nou".

"Ens trobàvem, tots els combregadors, a Ca Ses Monges o a Ca Sa Mestra, i des d'allà partíem en processó cap a l'església, anàvem de dues en dues i ens col·locàvem als bancs de davant, les nines a una part i els nins a l'altra".

"A l'hora de combregar, pujàvem en fila pel passadís del mig des de davant el Roser, els nins davant i les nines darrera".

"record que hi havia certa rivalitat per dir l'oració. A vegades les mares feien corregudes perquè fos la seva filla qui la digués. Una nina de Ca Ses Monges en deia una i una de Ca Sa Mestra, una altra. La dèiem des de l'altar Major".

Una vegada acabada la missa, en processó, ens dirigíem cap a Sa Rectoria, on ens donaven un "rolli" i una estampa de record. A Pina donaven una estampa i una "essa" de pasta de coca".

"No solíem celebrar-ho especialment; a qualche casa només hi havia un petit refresc de galletes".

"Després anàvem a saludar els familiars, amics i veïnats, i aquests en agraïment ens donaven una petita memòria, unes quantes peces, que les nines guardàvem dins la bosseta de randa, que era una part important del vestit".

Na Maria recorda que vivia a fora vila, a S'Heretat, i després de combregar, ella i sa mare se'n tornaren a peu i es va haver de llevar el mantell per no esqueixar-lo quan travessaven la garriga.

Na Coloma ens conta que ella va anar a combregar amb son pare i sa mare, però que n'hi havia que son pare no hi era perquè era a fer feina.

En Pere Joan diu que combregar tots junts era molt "guapo", molt més que ara.

Na Magdalena recorda com una gran bulla la sortida més prest de Ca Sa Mestra, per anar a l'església a fer els exercicis de preparació per combregar.

Pareix esser que molts pares, després de prendre el Bon Jesús els infants, els donaven una galleta per tenir forces per aguantar. Recorden que, abans de combregar, havien d'estar tres hores en dejú.

Moltes gràcies, benvolguts entrevistats, per la vostra amabilitat!

Per poc que facem l'exercici, recomanable, de trescar pels camins que visqueren els nostres pares i padrins, i comparar, arribarem a la mateixa conclusió: l'actual és l'època de l'estufera rabiosa.

Que una pesseta, només una pesseta -a part del "rollo" o pastís de brioix que donava el rector- sigui el regal familiar que va rebre una nina el dia el dia de la seva primera comunió, és un fet absolutament incomprensible per a un infant d'ara. L'infant, que encara no ha après la malícia dels adults, no donarà la culpa al senyor Solchaga, però sap que una pesseta no serveix per a res. No és un problema de quantitat; digau-li que el regal va ser de mil pessetes, i la situació no canviarà: l'infant seguirà pensant que li contau una història de fades, de fades dolentes, és clar, perquè no saben -no deuen tenir televisió, les fades, beneïtes- que existeixen les barbies, les bicicletes i els jocs nintendo.

I no és cap conte. És una història encara viva, perquè vius són els seus protagonistes. La nina de la pesseta va fer la primera comunió l'any 1932. Així mateix, una que la va fer l'any 1936 arribà a una pepa. Segurament fou una excepció, perquè un nin, pel mateix fet, l'any anterior només es va fer mereixedor de vint cèntims. Ell recorda que l'any següent va anar a collir ametlles a Albenya, i així va proporcionar -un infant de vuit anys- una setmanada de nou pessetes a la magra bossa familiar. "I no hi havia manera de desferrar vint cèntims per anar en es cine!".

Si ho sabés, un infant d'ara tampoc no podria entendre que un pare no acompanyàs els seus fills en dia tan assenyalat de festa grossa. I això passava molt sovint. A vegades, poques, la negativa del pare venia motivada per la seva ideologia esquerrana. Però en molts casos l'absència era el resultat de la penúria econòmica, de la fam; per al pare, per a la família, un jornal era un tresor, la vida. Perquè la primera comunió és un mandat bíblic, però guanyar-se les sopes també ho és. I si les

les sopes curtegen, ¿quin mandat s'ha de complir primer? Madò M. ho recorda amb alegria: "M'hi acompanyaren mon pare i mumare!"

Els binicomprats i les hamburgueseries d'aquells anys eren més acollidors que els d'ara: "caseta mia, per pobra que sia". Uns fideus amb sobrassada o un cuinat de faves o un xocolata amb ensaïmada constituïen el menú familiar de celebració. No hi és de més recordar que els "o" volen dir una cosa o una altra, no totes plegades; recordau allò de les sopes que curtegen. Una darrera advertència; l'adjectiu "familiar", l'heu d'interpretar en un sentit molt restringit: els fills, els pares i, a tot estirar, els padrins.

La festa religiosa naturalment tenia el seu ritual. Esser l'escollit o l'escollida -dos nins i dues nines eren els afortunats representants de tots els altres- per dir l'oració llarga, "la de sa font des baptisme", o l'oració curta, "la de l'altar major", és encara avui, seixanta anys més tard, motiu d'orgull. A l'església els protagonistes eren separats per sexes, i també segons la seva procedència escolar: Ca Ses Monges i Sa Graduada. Tots i totes recorden amb satisfacció la processó pel quadrat que feien, cossiers volanders, a la sortida de missa.

Però el cor encongít, la por, els indicis de tempesta, no són bons acompanyants per a un ritual fastuós. Per això, l'any 1936, poques setmanes abans del començament de la barbàrie -celebraven la festa de les primeres comunions el dissabte del Ram- la processó quedà reduïda a una volta per Plaça.

I durant els anys de la guerra hi hagué nins que combregaren vestits de falangista. Un vestit de mariner tenia poca utilitat; en canvi, la camisa blava potser podria ser emprada més endavant. Tancam l'escrit; de segons quins rituals, millor no parlar-ne.

ANYs 40

Anys 40. Són els anys de la postguerra, farcits de penalitats i misèries, que visquérem amb la inconsciència de la nostra infantesa. Ben poc ens adonàvem dels ressentiments i dels odis que la guerra havia deixat entre la nostra gent; no res enteníem del tripijoc de l'estraperlo i de les mangarrufes que calien per tirar endavant; coneixíem, això sí, les cartilles de racionament per aconseguir unes lliures de sabó fluix, un quarteró de tabac o unes unces de sucre roig que ens semblava el més dolç del món; a vegades lamentàvem l'escassetat del companatge que feia que els berenars acabassin gairebé sempre amb unes mossegades de pa eixut, de farina cernuda amb sedàs ample, però ben saborós.

També coincideixen, aquests anys, amb la plenitud del nacionalcatolicisme; per això, no és gens d'estranyar l'especial ostentació i el ceremonial que envoltaven la festa de les primeres comunions.

-Record molt bé -diu en Joan- la processó que s'organitzava des de Ca Ses Monges. Els nins, majoritàriament vestits de mariners; sempre m'ha xocat aquesta obsessió pel tema marítim en la indumentària quan molts de nosaltres no havíem vist mai la mar. Devia esser una frustració. Les nines, totes de blanc.

-Record -diu en Pere- que em va tocar dir una de les dues oracions i sé que vaig dir la més llarga; devia esser que tenia bona memòria, però potser també hi va contribuir que jo era de casa bona i sovint dúiem qualche pa a les monges. Després he sabut que molts de pares i mares feien passes perquè els seus fills tenguessin aquest honor de dir una oració.

-Una cosa que m'intriga -apunta na Maria- és de què ens devíem confessar. El dia abans de la comunió ens feien anar a confessar i després havíem de repetir el ritual cada setmana. Quins pecats devíem fer als set anys? Encara els nins, que anàveu a robar ametlons, però les nines, ni això.

-Una cosa que a mi m'ha quedat -ara pren la paraula en Miquel- és la cerimònia d'anar a besar mans de casa en casa de concos i parents més o manco llunyans. La majoria et donaven un paper, un bitllet d'una o dues pessetes. Crec que ningú em va regalar una jugueta, es veu que els temps no estaven per coses superflues o prescindibles.

-A ca nostra -explica na Francisca- fèrem un dinar amb els parents més pròxims, però crec que això era una cosa més bé extraordinària. Era més corrent fer una xocolatada amb quartos o qualche coca casolana.

-Jo vivia a foravila -diu en Toni- i sols no record que féssim res d'especial; i el vestit sé que el me varen arreglar perquè era d'un cosí que havia fet la comunió uns anys abans i tenia les trossades un poc més grosses que jo.

-Idò jo vaig fer la primera comunió a Ciutat -assenyala na Catalina- i a ca nostra menjàrem ensaïmades amb xocolata. Això era l'any 44 i record que tancàrem portes i persianes perquè la gent no ens pogués veure; es veu que aquest és un fet que em va impressionar perquè en tenc una imatge ben viva. Que fins i tot això haguéssim de fer d'amagat...

-Les comunions es feien el dissabte del Ram -recorda en Pere- i uns dies després tornàvem a tenir un protagonisme, el Dijous Sant, quan fèiem d'apòstols i el rector ens rentava els peus, o un peu, a l'església. Per cert que sembla que també hi havia estires i afluixes per esser seleccionat entre els dotze; en canvi, a mi em va tocar ser-ho dos anys, supòs que perquè no hi havia al.lots a bastament, no devien fer els dotze.

-A les nines -afegeix na Maria- no ens rentaven els peus, però també teníem un protagonisme a la processó de les Filles de Maria. Record que m'empeguéïa molt veure tots els homes que ens miraven.

-Sabeu què vos dic? -observa en Joan-. Idò que eren uns temps ben magres, de fam, repressions i misèries; no els enyor gens.

-Això és ben vera -coincideixen tots- però aleshores érem uns al.lotets i ho suportàvem tot amb estoïcisme i sense traumes. No és com ara que sembla que qualsevol contratemps o contrarietat ja deixa l'al.lot marcat per a tota la vida.

RECORDS DE LA NOSTRA
PRIMERA COMUNIÓ

Asseguts a un bar de Sa Plaça, un grupet de combregadors dels ANYS recordam com va ser la nostra Primera Comunió.

50

Com era costum, la férem als set anys i amb molta d'illusió.

Primer ens havíem de preparar; per això, els diumenges horabaixa anàvem a doctrina. Quan ja havíem combregat hi continuàvem anant, i recordam que ens donaven un val per assistir al cinema parroquial. També recordam que quan acabàvem el curs de catequesi hi havia regals que podíem elegir segona la puntuació obtinguda.

Per tal que sortís bé la cerimònia, uns quants dies abans fèiem un assaig a l'església, combregàvem hòsties sense consagrar i repetíem les promeses del baptisme.

El dia abans tots els combregadors ens arreplegàvem al Roser, i després d'una preparació, cadascú es confessava dels seus pecats.

Arribat el dia assenyalat, ens aixecàvem ben prest i ens posaven el vestit especial per a aquesta ocasió: mariners de diferent graduació o vestit llarg, blanc i estufat amb mantell i corona, segons fóssim nins o nines.

Ens concentràvem a Ses Escoles o a Ca Ses Monges, el lloc on estudiàvem, i d'allà, en processó, enmig del pare i de la mare, anàvem a l'església.

Entràvem pel portal de baix ens assèiem als primers bancs d'alt, sempre enmig dels pares. A mitjan cerimònia, baixàvem a la Pila baptismal a renovar les promeses del baptisme.

Combregàvem enmig dels pares. Hi havia tres reclinatoris, dos de vermells als costats i un de blanc, símbol de puresa, al mig per al combregador o combregadora. Acabada la funció anàvem a Sa Rectoris, també en processó. Allà el Rector ens repartia unes estampes amb el nostre nom i el "rollo", que ben segur no arribava sencer a cap casa.

Per celebrar-ho fèiem un dinar familiar a ca nostra, però també hi havia qui a més feia un berenar de xocolata i ensaïmades.

Abans del dinar, acompanyats generalment de la mare, anàvem a visitar els còneguts i els veïnats, que obsequiàvem amb una estampeta recordatòria de l'ocasió i aquells, en senyal de gratitud, ens solien donar un petit detall.

Aquest monogràfic d'ES SAIG pretén mostrar l'evolució de la indumentària i els costums i cerimònies de la festa de les Primeres Comunions. Vos ho presentam per dècades, des dels anys 10 als 50. Com és lògic, hi trobareu repeticions i és que l'entorn d'aquesta celebració ha mantingut la seva fesomia. Si voleu, podeu fer la comparació amb l'època actual.

Aquest monogràfic es complementa amb l'exposició que per Sa Fira hi haurà al local d'Obra Cultural i amb la xerrada que sobre aquest tema ens oferirà en Gabriel Janer Manila dia 16 a les 21'30.

Han col.laborat: Antònia Maria Mulet, Catalina Martorell, Víctor Andreu, Jaume Oliver, Pere Mulet i Miquel Serra.

